

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ และเป็นพื้นฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชน เพื่อเป็นบันไดไปสู่การศึกษาระดับอื่น ๆ การศึกษาระดับประถมศึกษาจึงอาจเป็นก้าวแรกหรือก้าวสุดท้ายของการศึกษาในระบบโรงเรียนสำหรับประชาชน เพราะคนส่วนใหญ่มีโอกาสเรียนเพียงระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างรากฐานของชีวิต ซึ่งจะต้องมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพเพียงพอที่จะออกไปสู่การดำเนินชีวิตที่เป็นสุขในสังคม แม้ว่าการศึกษาในระดับนี้จะเป็นหน้าที่รับผิดชอบของรัฐโดยตรงก็ตาม กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการศึกษา โดยให้การสนับสนุนและร่วมมือกับทางโรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนด้วย เพราะผลสำเร็จของการเรียนการสอนไม่ได้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนเท่านั้น จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2525)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีนโยบายมุ่งเน้นในส่วนของ การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการเมือง ด้านการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตนเองได้มากยิ่งขึ้น เน้นการระดมสรรพกำลังทุกส่วนเพื่อการศึกษา เช่น ครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรเอกชนและสื่อมวลชน ซึ่งจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อร่วมกันในการจัดการศึกษาร่วมกันไม่ผลัดเป็นภาระของรัฐในการจัดการศึกษาเพียงอย่างเดียว

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 หมวดที่ 3 แนวนโยบายการศึกษาของรัฐ ข้อ 13 ระบุว่า " รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบัน สังคมอื่น ๆ และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการของการศึกษา การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น " ข้อที่ 17 ระบุว่า รัฐพึงปรับปรุงการบริหารการศึกษา ให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาของชุมชน " หมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา ข้อที่ 4 ระบุว่า " รัฐพึงส่งเสริมให้ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการศึกษา การแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและการรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการอื่น ๆ ให้ชุมชน

สามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการนั้น และหาวิธีการต่าง ๆ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ การพัฒนาต่าง ๆ ระหว่างท้องถิ่น " ข้อที่ 15 ระบุว่า " รัฐพึงให้สถานศึกษามี
ความคล่องตัวในการจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้สัมพันธ์สอดคล้องและ
เกื้อกูลกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยส่งเสริมองค์กรต่าง ๆ และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดและ
พัฒนา " ข้อที่ 35 ระบุว่า " รัฐพึงดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ
ให้เอื้อต่อการประสานการใช้ทรัพยากรและการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติ
ภูมิภาค ท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนการมอบอำนาจจากส่วนกลางไปยังจังหวัด ท้องถิ่นและ
สถานศึกษา " ข้อที่ 37 ระบุว่า " รัฐพึงให้หน่วยงานการศึกษาประสานการวางแผน และการ
ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและ
ต่างประเทศมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษามากที่สุด โดยให้สอดคล้องกับนโยบายความจำเป็น
เร่งด่วนและทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ "

ซึ่งจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 พิจารณาได้ว่าการจัดการศึกษาที่รัฐ
ได้จัดให้ประชาชนนั้น มุ่งหวังที่จะให้บุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้ปกครอง หน่วยงานอื่น ๆ ใน
ชุมชนและประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางการศึกษา เพื่อให้เกิด
ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาที่มุ่งสนองความต้องการของสังคมและเพื่อให้บรรลุต่อ
จุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างแท้จริง

นอกจากนี้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 ได้มี
จุดมุ่งเน้นที่จะพัฒนา "คน" เป็นสำคัญ โดยจะพัฒนาในด้านการศึกษาเป็นสำคัญ เพราะการ
ศึกษาเป็นปัจจัยที่ช่วยในการพัฒนาคนได้เป็นอย่างดี จึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการ
ศึกษาให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับความต้องการของผู้ปกครอง เน้นการรวมพลังจากบุคคลทุก ๆ
ส่วนในชุมชนและสังคมนั้น ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดทิศทาง แนวทางปฏิบัติ
และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมกัน อันจะช่วยให้การจัดการศึกษาในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ
เกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน
หรือสังคมนั้น

โรงเรียนประถมศึกษาคือหน่วยงานหนึ่งของสังคม ที่ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน จึง
จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและสังคม ซึ่งโรงเรียนตั้งอยู่ได้ก็ด้วยความร่วมมือ
สนับสนุนจากประชาชน ดังที่ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2540) กล่าวไว้

" โรงเรียนในฐานะเป็นสังคมหน่วยหนึ่งของสังคมใหญ่ มีหน้าที่ให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกที่ดี มีประสิทธิภาพให้กับสังคม และได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองส่งบุตรธิดาเข้ามาศึกษาหาความรู้ เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึงควรที่จะทราบและเข้าใจและให้ความร่วมมือสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังเงิน กำลังกายและกำลังปัญญา เพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน อันจะช่วยให้การศึกษาของบุตรหลานก้าวหน้าและมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น "

โรงเรียนจึงเปรียบเสมือนครอบครัวที่ 2 ของเด็กนักเรียน อันเป็นบุตรหลานของประชาชนในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ จำเป็นต้องมีการติดต่อกับประชาชนหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครอง นักเรียน ครู อาจารย์ ข้าราชการ หน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนประชาชนในชุมชน

นอกจากนี้ปัจจุบันการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ยังได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อที่จะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่พึงประสงค์ในด้านมาตรฐานการเรียนการสอน ซึ่งก็ได้ระบุความสำคัญของผู้ปกครองในด้านการเรียนการสอนไว้ว่า "ให้มีการประสานงานและร่วมมือกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือ แก้ไข และพัฒนานักเรียนด้านการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง " (กระทรวงศึกษาธิการ , 2540)

ผู้ปกครอง เป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของเด็ก เพราะบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กมิได้จำกัดเฉพาะการเลี้ยงดู อบรมป้อนนิสัยเท่านั้น บทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้ปกครองต้องกระทำ คือ การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่บุตรหลานของตน เมื่อผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการศึกษาของนักเรียน ดังนั้นความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาจึงเป็นตัวกำหนดที่สำคัญประการหนึ่งว่า นักเรียนจะได้รับการศึกษาอย่างไร ผู้ปกครองที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน มักจะมีความคิดเห็นต่อคุณค่าในการศึกษาแตกต่างกัน (ศิริวัลย์ อุดมพรวิรัตน์ , 2525 อ้างถึงใน สุวัฒนา แก้วสุวรรณ์ , 2532) นอกจากนี้ผู้ปกครองยังเป็นครูคนแรกและคนสุดท้าย เป็นครูที่สำคัญที่สุดของเด็ก ผู้ปกครองเป็นผู้ให้กำเนิดเด็กและใกล้ชิดเด็กที่สุด เข้าใจพื้นฐานอันแท้จริงทั้งทางกายและอารมณ์ ในการที่จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในโรงเรียนนั้น ผู้ปกครองจึงจัดเป็นส่วนที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จได้อย่างดีที่สุด (ละเมียด ลิมอักษร , 2520)

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานของตน คือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และความมั่นใจของเด็กและเยาวชน การจัดสิ่งแวดล้อมในบ้านที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การซื้อหนังสือ

วารสารต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการอ่าน และในปัจจุบันอาจต้องรวมคอมพิวเตอร์ด้วยการพาไปทัศนศึกษา การเอาใจใส่ดูแลสุขภาพอนามัย โภชนาการ การถ่ายทอตัววัฒนธรรม และการอบรมให้เป็นคนดี บทบาทต่าง ๆ เหล่านี้ของผู้ปกครองจะมีส่วนช่วยโรงเรียนในการพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามนั้น ผู้ปกครองและชุมชนควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน (จินตนา ธิบัน , 2539) ซึ่งสอดคล้องกับที่พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ (2529) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ การสร้างพัฒนาการเด็กให้มีความเจริญงอกงามและการเรียนรู้ที่ดี การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมย่อมเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้ปกครองจะได้เรียนรู้บทบาท หน้าที่ที่ควรจะเป็น และนอกจากนั้นเด็กเล็ก ๆ ก็ชอบที่จะให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมที่โรงเรียน เพราะฉะนั้นโรงเรียนจึงควรเป็นผู้ที่เริ่มหรือช่วยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนอีกด้วย และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ โรงเรียนจะต้องเป็นผู้เริ่มต้นนำผู้ปกครองมาที่โรงเรียนและชั้นเรียนด้วยความนับถือและเป็นกันเอง ซึ่งถือเป็นนโยบายระหว่างความช่วยเหลือจากชุมชนและผู้ปกครอง อันจะส่งผลช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งโรงเรียนมีผลดียิ่งขึ้น (สุศักดิ์ หลาบมาลา , ม.ป.ป.)

บังอร เอี่ยมรอด อีระ ชัยยุทธยรรยง และสุรศักดิ์ หลาบมาลา (2525 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ ทอหุน , 2526) ให้ทัศนะในทำนองเดียวกันที่ว่า การศึกษามีใช่เป็นหน้าที่ของบุคคลในโรงเรียนเท่านั้น บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กมีส่วนเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีด้วยการให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการเรียนเช่นเดียวกันผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของ บิดา มารดา ผู้ปกครองควรเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือเด็กในทุกโอกาส ไม่ว่าจะป็นงานที่เด็กได้รับมอบหมายจากโรงเรียน การบ้าน การให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ตลอดจนการให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในเรื่องโอกาสทางการศึกษาต่อ เหล่านี้มีส่วนช่วยให้การศึกษาของเด็กในโรงเรียน มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

หรรษา นิลวิเชียร (2535) กล่าวว่า " การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่ผู้ปกครอง ครูและบุคคลในชุมชน ทำงานร่วมกันตั้งแต่ การวางแผนการทำงาน การเรียนรู้ และการตัดสินใจ เพราะการตระหนักถึงความสำคัญของผู้ปกครอง จะช่วยให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ "

จากบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองที่กล่าวมาข้างต้น ก็จะเกี่ยวกับการศึกษาผู้ปกครอง (Parent Education) ซึ่งมีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับผู้ปกครอง เพราะการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนย่อมเป็นโอกาสอันดีที่ผู้ปกครองจะได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ที่

ควรจะเป็น และนอกจากนี้การที่ผู้ปกครองเข้ามาแลกเปลี่ยนหรือร่วมทำกิจกรรม ก็จะเกิดการ เรียนรู้ระหว่างกันและกัน จึงถือได้ว่าการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมนี้ เป็นการศึกษาอย่างหนึ่งของ ผู้ปกครอง ซึ่งก็จะมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กและสวัสดิการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก การจัดการ ศึกษาในระดับต่าง ๆ ก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นที่พอใจของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งก็คือการ พัฒนาการเรียนรู้ของคนในชาตินั่นเอง (จินตนา ธิป็น , 2539)

Henderson (1986 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ หลาบมาลา , 2535) ได้เสนอแนะถึงการเข้ามามี ส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น ควรถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ทุกกิจกรรมของทางโรงเรียนควรมีบรรยากาศแบบเปิด ช่วยเหลือ บริการและ เป็นกันเอง
2. การติดต่อกับผู้ปกครอง ควรมืออย่างสม่ำเสมอ ชัดแจ้งและเป็นแบบสองทาง
3. ควรให้การยอมรับนับถือผู้ปกครอง ว่าเป็นครูพิเศษ ที่คอยให้ความช่วยเหลือเด็ก ๆ และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
4. บางกรณีควรให้ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมในการตัดสินใจ และเตรียมกิจกรรมของ โรงเรียน
5. โรงเรียนควรถือเป็นนโยบายว่าจะนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โรงเรียน
6. ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารการศึกษา ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้ปกครองให้มี ส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
7. โรงเรียนควรส่งเสริม และให้รางวัลหรือเอกสารแสดงความขอบคุณผู้ปกครองที่มี ส่วนช่วยเหลือโรงเรียน
8. โรงเรียนควรจะเป็นนโยบายว่า โรงเรียนควรจะช่วยเหลือชุมชนและร่วมกิจกรรม ของชุมชน

กล่าวโดยสรุปว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมการเรียนของเด็กเมื่อ เด็กอยู่ที่บ้าน และต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการเรียนของเด็กด้วย ดังที่ ก่อ สวัสดิทานิช (2521) กล่าวไว้ว่า " ผู้ปกครองนั้นเป็นบุคคลซึ่งจะได้รับผลการเล่าเรียนของเด็กในโรงเรียน ถึงแม้ ว่าจะไม่มีความรับผิดชอบในกิจการของโรงเรียนก็ตาม แต่ผลของการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนมัก จะตกไปอยู่กับผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึงเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนใน ชั้นสุดท้าย "

Wood (1981 อ้างถึงใน จินตนา อธิปวัน , 2539) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา ครอบคลุมทั้ง 3 ฝ่าย คือ ครู / ผู้ปกครอง นักเรียน และ ชุมชน / ผู้ปกครอง ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของ 3 ฝ่ายตามแนวคิดของ Wood

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงถึงการมีส่วนร่วม นอกจากผู้ปกครอง / ชุมชน และครู / โรงเรียน แล้ว Wood เห็นว่านักเรียนควรจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนด้วย

Epstein (1990) ได้สรุปกิจกรรมที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม 5 อย่าง คือ

1. การเป็นผู้ปกครอง ให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่บ้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลาน
2. การกำหนดวิถีสื่อสารกับผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชุมผู้ปกครอง การแจ้งผลการเรียนของเด็ก
3. การจัดโครงการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้ปกครอง เช่น การตั้งกลุ่มผู้ปกครองหาทุน การตั้งสโมสรผู้ปกครอง เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล เป็นต้น
4. การเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน เป็นการให้ผู้ปกครองตระหนักถึงบทบาทของตนในการช่วยเหลือบุตรหลาน ดูแลการทำบ้านและกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดขึ้น
5. การเลือกตัวแทนผู้ปกครองเป็นกรรมการต่าง ๆ มีการฝึกการเป็นผู้นำในองค์กรหรือกลุ่มที่ตั้งขึ้น เช่น ในสมาคมผู้ปกครองและครู กรรมการปรึกษาหลักสูตร เป็นต้น

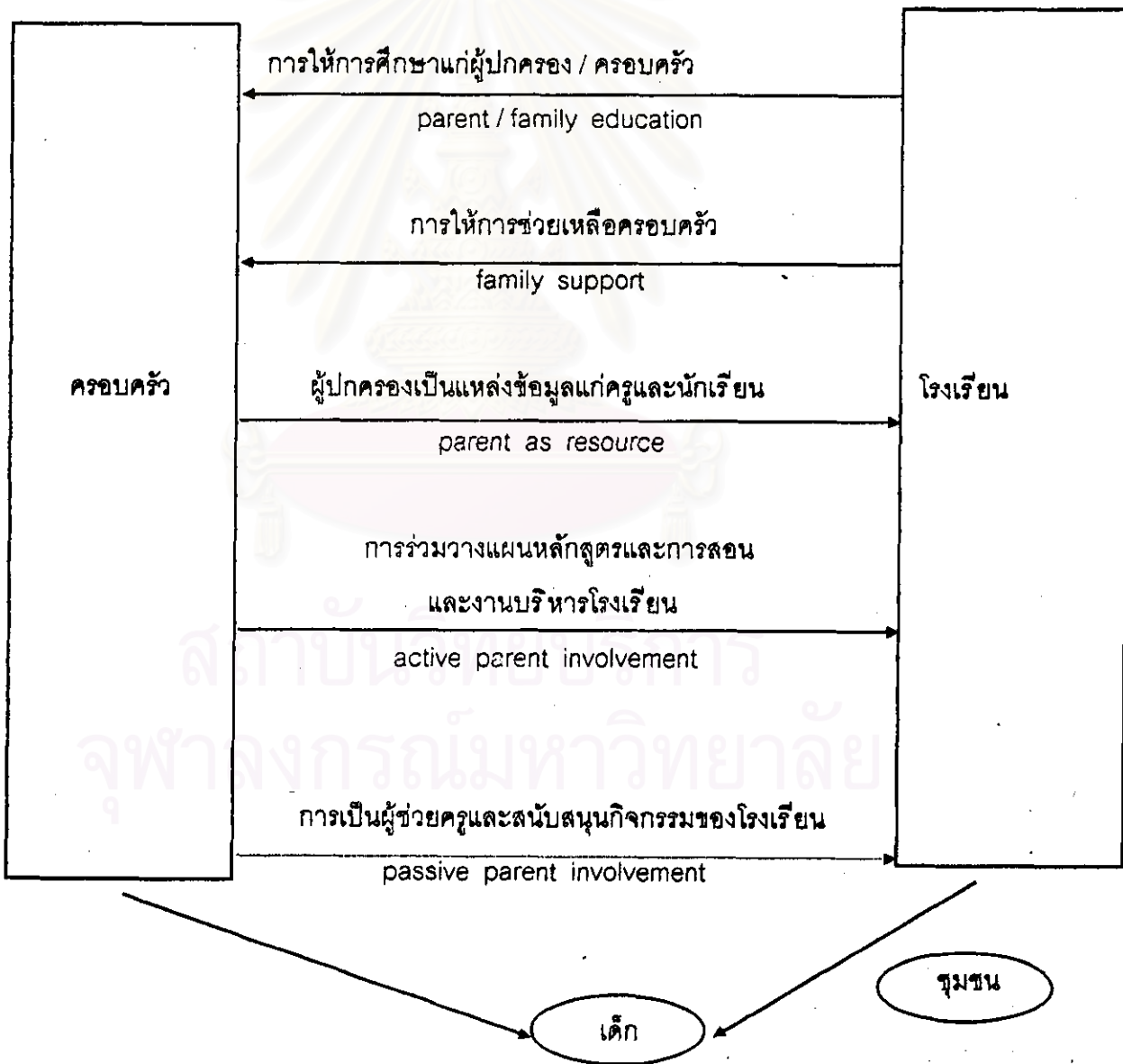
นอกจากนี้ในโรงเรียนประถมศึกษา ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้ปกครองของนักเรียน โดยได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนประถมศึกษาขึ้น สมาคมผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย (2530) ได้กำหนดบทบาทของสมาคมไว้ดังนี้ คือ

1. การส่งเสริมความเข้าใจอันดี แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้ปกครองและครู
2. การให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการศึกษาของนักเรียน การแก้ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนและอบรมนักเรียนให้ดีขึ้น

- 3. การส่งเสริมสวัสดิการของนักเรียน ครู และสมาชิก
- 4. การให้ความร่วมมือประสานงานกับองค์การ สมาคม มูลนิธิและบุคคลภายนอก

Berger (1989 อ้างถึงใน ศรีนธร วิริยะสิทธิพันธ์ , 2540) ได้กล่าวถึงความสำคัญระหว่างผู้ปกครองและครูว่าสามารถมีส่วนร่วมช่วยในการสร้างเสริมเด็กให้ประสบความสำเร็จในชีวิต และช่วยให้เด็กเป็นคนที่เรียนเก่งและมีสุขภาพจิตที่ดี เด็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้ โดยที่ผู้ปกครองและครูต้องร่วมมือกันในหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางด้านแรงงานและทุนทรัพย์ เป็นต้น ดังนั้นลักษณะของความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนควรเป็นดังนี้ คือ

แผนภูมิที่ 2 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามแนวคิดของ Berger

จากแผนภูมิที่ 2 อธิบายได้ว่า ผู้ปกครองและโรงเรียนต้องมีการร่วมมือกัน โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการที่จะเป็นแหล่งข้อมูลให้แก่ครูและนักเรียน นอกจากนี้ยังมีส่วนในการร่วมวางแผนหลักสูตรและการเรียนการสอน และงานบริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ การเป็นผู้ช่วยครู และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การสนับสนุนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้นและทางโรงเรียนก็ช่วยผู้ปกครองในด้านของการให้ความรู้เพิ่มเติมและการให้ความช่วยเหลือครอบครัวของนักเรียน เช่น การให้ทุนการศึกษา เป็นต้น

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แบ่งขอบข่ายของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการบริการการศึกษา ออกเป็น 6 งานต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1. งานด้านวิชาการ หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ
2. งานด้านบุคลากร หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการพัฒนานโยบายทางบุคลากรในโรงเรียนที่เหมาะสม ใน 2 ด้าน คือ การคัดเลือก เลือกรับบุคคลเข้าทำงานและการจัดบุคคลที่เหมาะสมเข้าทำงาน
3. งานด้านการเงินและธุรการ หมายถึง งานบริการให้ความสะดวกในการดำเนินงานบริหารโรงเรียนด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย 4 งาน คือ งานสารบรรณ งานทะเบียน งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในอาคารสถานที่ และงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. งานด้านกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลยิ่งขึ้น
5. งานด้านอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินงานอาคารสถานที่ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
6. งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
  - 6.1 สร้างความสัมพันธ์โดยตรง
    - นำโรงเรียนออกสู่ชุมชน
    - นำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน
  - 6.2 สร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อม
    - ปรับปรุงบุคลากรภายในโรงเรียน
    - ปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาและการจัดแบ่งขอบข่ายงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการวิจัย เป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านงานวิชาการของโรงเรียน
2. ด้านงานบริหารของโรงเรียน
3. ด้านการพัฒนานักเรียน
4. ด้านการติดต่อสื่อสาร

จากการประเมินข้อมูลคุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539 พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตการศึกษา 11 ซึ่งประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ มีคุณภาพด้านการศึกษาเป็นอันดับที่ 11 จากจำนวน 13 เขตการศึกษารวมทั้งเขตกรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540) ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในระดับประถมศึกษาก็คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั่นเอง ถ้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง ก็จะทำให้คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนสูงไปด้วย สิ่งสำคัญที่จะสามารถช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้นั้นผู้ปกครองนับได้ว่ามีส่วนอย่างมาก โดยการเข้ามาช่วยรับรู้การเรียน ผลการเรียนของนักเรียน ความประพฤติ ปัญหาของเด็กในปกครอง การดำเนินงานของโรงเรียน การร่วมมือกับครูในการที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียน ตลอดจนการให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนกับทางโรงเรียนอันจะส่งผลต่อการศึกษาของนักเรียนด้วย

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า ผู้ปกครองของนักเรียนในระดับประถมศึกษานั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษามากน้อยเพียงใด และมีลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะใด ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการที่จะพัฒนาการเรียนและส่งเสริมเด็กให้มี คุณภาพทางการศึกษาที่สูงขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรและความมุ่งหวังของผู้ปกครองได้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการปฏิบัติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 ใน 4 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการของโรงเรียน ด้านงานบริหารของโรงเรียน ด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการติดต่อสื่อสาร

2. เพื่อศึกษาระดับของความคาดหวังเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 ใน 4 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการของโรงเรียน ด้านงานบริหารของโรงเรียน ด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการติดต่อสื่อสาร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 ซึ่งได้แก่ 5 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์

2. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ใน 4 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านงานวิชาการของโรงเรียน
- 2.2 ด้านงานบริหารของโรงเรียน
- 2.3 ด้านการพัฒนานักเรียน
- 2.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 3.1 แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง
- 3.2 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร
- 3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะตอบแบบสอบถามและให้การสัมภาษณ์อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนรับทราบ สนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในกิจกรรมหรือการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้จัดให้มีขึ้น ซึ่งในงานวิจัยนี้จะศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน 2 ลักษณะ คือ ระดับของการปฏิบัติจริงและระดับของความคาดหวังเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการของโรงเรียน ด้านงานบริหารของโรงเรียน ด้านการพัฒนานักเรียน และด้านการติดต่อสื่อสาร

ด้านงานวิชาการของโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมหรือคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

ด้านงานบริหารของโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมหรือคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ ให้การส่งเสริม ให้การสนับสนุน ในกิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร การสอนและการบริหารของโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านการพัฒนานักเรียน หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมหรือคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม การให้ความร่วมมือ ให้การส่งเสริมสนับสนุนแก่ทางโรงเรียนเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนให้ไปสู่จุดหมายที่ผู้ปกครองต้องการได้

ด้านการติดต่อสื่อสาร หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความสนใจ ติดตามและคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อช่วยให้เกิดการติดต่อสื่อสารกันระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ที่รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11

เขตการศึกษา 11 หมายถึง เขตการศึกษาที่ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่ดูแล ให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา รวบรวมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียน
ประถมศึกษา จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้ผู้บริหารโรงเรียน
จำนวน 100 คน และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 จำนวน 300 คน เป็น
ผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้ปกครองนักเรียนอีก จำนวน 45 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียนและ
แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนและแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน พิจารณาความครอบคลุม
และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 10 คนและ
ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 20 คน ในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
6. นำเครื่องมือในข้อ 5 มาปรับปรุงให้เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ต่อไป
7. นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
8. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ดังนี้
  - 8.1 นำแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูล
โดยการหาค่าความถี่ หาค่าร้อยละ และหาค่าเฉลี่ย แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
  - 8.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลข้อมูลที่
รวบรวมได้แล้ว สรุปผลรวมกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา ว่ามีระดับ
การปฏิบัติจริงและระดับความคาดหวังของการมีส่วนร่วมเพียงใด ตลอดจนทราบปัญหาของการมี
ส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษาว่ามีมากน้อยเพียงใด

2. เป็นแนวทางให้แก่สถานศึกษาและผู้ปกครองในการสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมในโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนและสถานศึกษาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย